ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Μακεδονικά

Τόμ. 3 (1956)

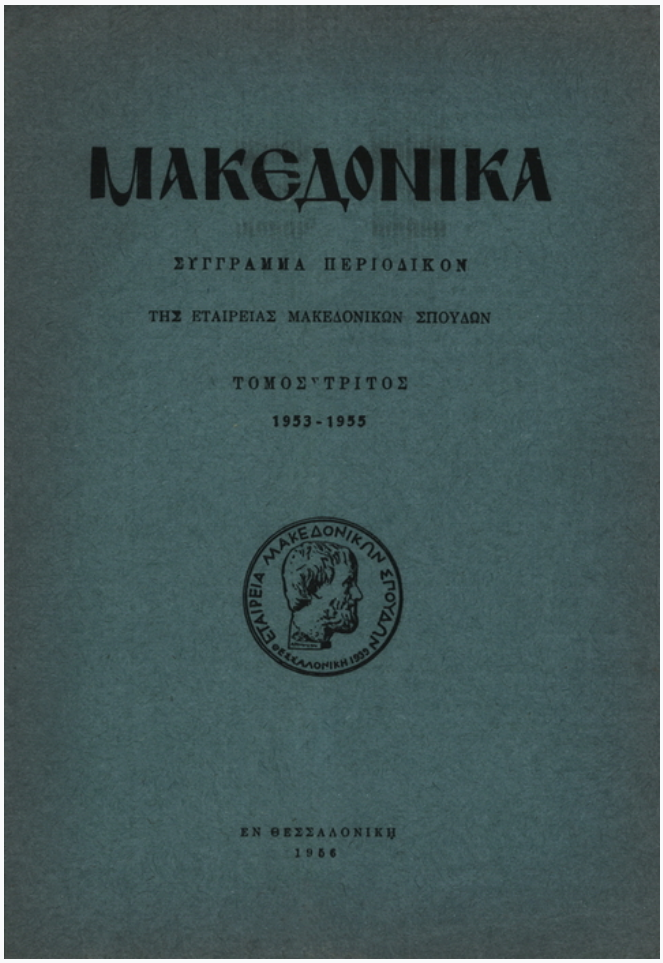

R. S. Loenertz B. P., Chronologie de Nicolas Cabasilas

Βασίλειος Λαούρδας

doi: 10.12681/makedonika.1128

Copyright © 2015, Βασίλειος Λαούρδας

Άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαούρδας Β. (1956). R. S. Loenertz B. P., Chronologie de Nicolas Cabasilas. *Μακεδονικά*, *3*, 448–450. https://doi.org/10.12681/makedonika.1128

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 12/10/2024 08:56:06

νικῶς πολύτιμον αὐτὸ ἔργον ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτὼ κεφάλαια. Εἰς τὸ πρῶτον ὁ συγγραφεὺς ὁμιλεῖ περὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς Μακεδονικῆς σχολῆς ζωγραφικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν τέχνην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὸ δεύτερον περὶ τῆς Θεσσαλονίκης ὡς κέντρου, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἠκτινοβόλησεν ἡ Μακεδονικὴ σχολή, εἰς τὸ τρίτον περὶ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Μακεδονικῆς σχολῆς πρὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων (εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸ ἀποδεικνύεται πειστικῶς ὅτι κατὰ τὸν ἑνδέκατον ἤδη αἰῶνα ἤρχισαν νὰ διαμορφοῦνται ἐν Θεσσαλονίκῃ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς μακεδονικῆς ζωγραφικῆς), εἰς τὸ τέταρτον περὶ τῶν Θεσσαλονικέων ζωγράφων τῆς ἐποχῆς τῶν Παλαιολόγων, εἰς τὸ πέμπτον περὶ τῆς διακοσμήσεως τῶν Σερβικῶν ἐκκλησιῶν ἀπὸ τοῦ 1281 - 1321 (εἰς ἣν ἐποχὴν ἀνήκουν καὶ αἱ ὡραιότεραι ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην), εἰς τὸ ἕκτον περὶ τῶν Ἑλλήνων ζωγράφων τῆς Ἀδριατικῆς ἀκτῆς καὶ τῶν ζωγράφων τῆς Θεσσαλονίκης (ἔνθα ἀποδεικνύεται ὅτι οὐδεμία σχέσις ὑπάρχει μεταξύ των καὶ ὅτι οἱ πρῶτοι ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Σερβίαν ἔπειτα ἀπὸ τὴν μεγάλην περίοδον 1281 - 1321), εἰς τὸ ἕβδομον περὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ὑπογραφῶν εἰς τὰς τοιχογραφίας τῶν σερβικῶν ἐκκλησιῶν, εἰς δὲ τὸ ὄγδοον καὶ τελευταῖον περὶ τῆς τελευταίας περιόδου τῆς μακεδονικῆς ζωγραφικῆς (ὁπότε διαπιστοῦται παρακμὴ τῆς Μακεδονικῆς σχολῆς καὶ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν). Ἡ κρίσις ἐπὶ τῶν ἀπόψεων τοῦ συγγραφέως ἀνήκει βεβαίως εἰς τοὺς εἰδικοὺς μελετητὰς τῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἀλλὰ καὶ ὁ μὴ εἰδικὸς εἶναι εὔκολον νὰ διαπιστώσῃ ὅτι αἱ ἀπόψεις τοῦ συγγραφέως, αἱ ὁποῖαι ἀναπτύσσονται μὲ σαφήνειαν καὶ μεθοδικότητα, στηρίζονται ἐπὶ εὐρείας γνώσεως τῆς σχετικῆς πρὸς τὸ θέμα βιβλιογραφίας καὶ ἐπὶ πλουσίας προσωπικῆς πείρας, ὀφειλομένης εἰς μακρὰν καὶ ἐπίμονον μελέτην τῶν ὑπὸ συζήτησιν θεμάτων.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

R. S. Loenertz B. P., Chronologie de Nicolas Cabasilas. «Orientalia christiana periodica» XXI (1955), σ. 205 - 231.

Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Νικολάου Καβάσιλα ἔγιναν τὸ πρῶτον γνωσταὶ διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ R. Guilland δημοσιεύσεως ἀποσπασμάτων καὶ περιλήψεων αὐτῶν εἰς τὴν Byz. Zeit. τοῦ 1929. Πλήρη ἔκδοσιν καὶ χρονολόγησίν των ἐπεχείρησεν εἰς τὸ ἴδιον περιοδικὸν τὸ 1953 ὁ P. Enepekides, τόσον ὅμως ἡ ἔκδοσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὅσον καὶ αἱ ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιστολῶν ἀπόψεις τοῦ ἐκδότου προεκάλεσαν μακρὰν καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσαν κριτικὴν ὑπὸ τοῦ I. Sevcenco καὶ πάλιν εἰς Byz. Zeit. τοῦ 1954. Τώρα προστίθεται καὶ νέα μελέτη, αὐτὴν τὴν φορὰν ὑπὸ τοῦ διαπρεποῦς μελετητοῦ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Κυδώνη, πατρὸς R. J. Loenertz. Τὸ πρῶτον στα-

θερὸν δεδομένον τῶν νέων αὐτῶν ἐρευνῶν εἶναι ὁ διὰ τῆς ὀρθῆς ἑρμηνείας χωρίου τοῦ Νικολάου Καβάσιλα εἰς τὴν πραγματείαν του «Περὶ τόκου», ἐκδοθεῖσαν εἰς τὸν «Εἰς μνήμην Σ. Π. Λάμπρου» τόμον, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ὅσα γνωρίζομεν περὶ τοῦ Δημητρίου Κυδώνη ἐπιτευχθεὶς καθορισμὸς τῆς γεννήσεως τοῦ Ν. Καβάσιλα ἐντὸς τῶν ἐτῶν 1320 - 1325. Διὰ τῆς χρονολογήσεως αὐτῆς, ἥτις ἀνατρέπει τὰ ὑπὸ τοῦ Guilland προσδιορισθέντα ὅρια, χρονολογοῦνται ἔπειτα καὶ αἱ ἐπιστολαί του. Ὁ Loenertz εἰς τὴν ὡς ἄνω πραγματείαν του ἀσχολεῖται πρῶτον μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ Καβάσιλα εἰς τὰ δραματικὰ γεγονότα τῶν ἐτῶν 1345 - 1347, χρησιμοποιῶν ἰδίως τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Κυδώνη. Παρὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν του ὁ Καβάσιλας, ὁ ὁποῖος ἀνῆκεν εἰς εὐγενῆ οἰκογένειαν τῆς Θεσσαλονίκης, ταχθεὶς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ διεδραμάτισε σημαντικὸν ρόλον εἰς τὰς ἔριδας ἀπὸ τοῦ 1341 καὶ πέραν. Ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων περὶ τοῦ Καβάσιλα κατὰ τὰ ὡς ἄνω ἔτη ὁ Loenertz ἀσχολεῖται μὲ τὰς ἐπιστολάς του πρὸς τὸν Συναδηνόν, μὲ τὰ αἰσθήματά του διὰ τὴν πατρίδα του Θεσσαλονίκην, μὲ τὴν ἀκριβῆ χρονολόγησιν καὶ ἑρμηνείαν τοῦ πρὸς τὴν Ἄνναν Παλαιολογίναν δοκιμίου του «Περὶ τόκου», καθὼς καὶ τοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν ἐγκωμίου του. Καὶ τὰ ἐξ αὐτὰ τμήματα τῆς μονογραφίας του περιέχουν πολλὰς λίαν ἐπιτυχεῖς παρατηρήσεις, ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐξ ὧν ἰδιαιτέρως δέον ἐνταῦθα νὰ ἐξαρθῇ ἡ ἑρμηνεία τοῦ δοκιμίου «Περὶ τόκου», τὸ ὁποῖον ὁ Loenertz χρονολογεῖ περὶ τὸ 1351 καὶ τὸ ἑρμηνεύει ὡς ἔκκλησιν τοῦ Καβάσιλα πρὸς τὴν Ἄνναν Παλαιολογίναν ὑπὲρ τῶν ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας θυμάτων κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Οὕτω αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Καβάσιλα διὰ τῆς σχετίσεώς των εἴτε πρὸς ἄλλα ἔργα τοῦ ἰδίου εἴτε πρὸς γεγονότα τῆς ἐποχῆς του ἑρμηνεύονται καὶ χρονολογοῦνται σαφέστερον. Πρὸς τοῦτο συμβάλλουν ἐπίσης καὶ αἱ κλείουσαι τὴν πραγματείαν τοῦ Loenertz «Κριτικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ κειμένου τῶν ὀκτὼ πρώτων ἐπιστολῶν», ἔνθα διὰ τῆς βοηθείας τοῦ μὴ ἐκτιμηθέντος δεόντως ὑπὸ τοῦ Enepekides χειρογράφου P τὸ κείμενον καθίσταται καθαρώτερον. Θὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ προσθέσω ἐνταῦθα χάριν ἁπλῆς βιβλιογραφικῆς ἐνημερώσεως ὅτι πρὸ τῆς ἐργασίας τοῦ Enepekides καὶ τοῦ Loenertz ἀπὸ αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ χειρόγραφον P εἶχα ἐκδώσει μερικὰ ἀνέκδοτα ἕως τότε ἀποσπάσματα ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Καβάσιλα, κατὰ σύμπτωσιν μάλιστα ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα ἐπανεκδίδει τώρα ὁ Loenertz ἐκ τοῦ χειρογράφου P.[1] Ὁ Loenertz ἑρμηνεύει ὑποδειγματικῶς μερικὰ δυσχερῆ χωρία ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Καβάσιλα, ἰδίως δὲ ἐπιτυχεῖς εἶναι αἱ παρατηρήσεις του, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰς περὶ τῶν ἐγκωμίων εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον δύο ἐπιστολὰς (τρίτην καὶ τετάρτην) τοῦ Καβάσιλα. Ὁ Loenertz δια-

[1] Πρβλ. ΕΕΒΣ 22 (1952) 99 - 109 καὶ Ἑλληνικὰ 14(1955) 337 - 338.

πιστώνει ὀρθῶς ὅτι τὸ πρῶτον ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον συνεγράφη κατόπιν τῆς ὑπὸ τοῦ «ὑπάτου τῶν φιλοσόφων» Ἰωάννου Ἄμπαρι προκηρύξεως διαγωνισμοῦ, ὀρθότατα δὲ ἑρμηνεύων τὴν τετάρτην ἐπιστολὴν διαπιστώνει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Sevcenco, ὅτι ὁ Καβάσιλας δέον νὰ ἔχῃ γράψει καὶ δεύτερον ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ὁ Loenertz δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὅτι τὸ δεύτερον αὐτὸ ἐγκώμιον πράγματι ὑπάρχει καὶ μάλιστα ἔχει ἐκδοθῆ ὑπ' ἐμοῦ. Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ ἐπαληθεύει τώρα τὰς παρατηρήσεις του.

ΒΑΣ. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

M. Lascaris, Survivances dans la toponymie de la Macédoine des «Francs» d' avant et aprés la IV Croisade, ἐν Byzantion, t. XXIII (1953), σ. 5 - 10.

Ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ φραγκικῶν τινων τοπωνυμίων ἐν Μακεδονίᾳ, ἀλλ' ἡ μελέτη ἔχει γενικωτέραν σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν καὶ ἐθνογραφίαν τῆς περιοχῆς κυρίως τῶν Σκοπίων, ἡ ὁποία ἴσως οὐχὶ ὀρθῶς χαρακτηρίζεται ὡς ἀνήκουσα εἰς τὴν Μακεδονίαν, διότι, ὡς γνωστόν, ἀνῆκε κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν παλαιὰν Δαρδανίαν.

Ἤδη τὸ 1912 ὁ ἐπιφανὴς Τσέχος ἱστορικὸς Κωνσταντῖνος Jirecek[1] σχολιάζων τὸ χρυσόβουλλον τοῦ Σέρβου βασιλέως Οὔρεσι τοῦ Β' (1282 - 1321), τοῦ καταλαβόντος ἐν ἔτει 1282 τὰ Σκόπια, τὸ ἐκδοθὲν ἐν ἔτει 1299/1300 ὑπὲρ τῆς παρὰ τὴν πόλιν ταύτην μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Γοργοῦ ἐχαρακτήρισε τὴν πόλιν ὡς ἑλληνικήν. Παραθέτομεν ὁλόκληρον τὸ ἀξιοσημείωτον χωρίον.

Eine griechische Stadt war das 1282 besetzte Skopje. In einer Urkunde des Königs Stephan Uros II vom Jahre 1299 - 1300 liest man eine Menge von griechischen Personennamen aus dieser Gegend: Güter des Konstantin Sohn des Lipsiotos, sowie Adrian, Sohn des Kyr Theodor und dessen Schwester Kyra Kalija (Καλή), ferner ein Skopiotes, ein Moskios, ein Mönch Xenophon, ein Hof (dvor) und eine Kirche des Apokaukos (Apokavkova crkva), ein Garten des Leon (vrt Leunov) und ein Dorf eines Leon (Levunovo selo), ein Feld des Akropolites (niva Akropolitova), die Mühle eines Βεστιαρίτης (vodenica vistiatitova), das Feld eines μαγκλαβίτης (polje Maglavitsko) u.s.w. Ähnlich ist das Detail der Urkunden des Stephan Duschan für das Kloster Treskavec bei Prilep: ein Weinberg des καστροφύλαξ (vinograd kastrofilakov), das Gut eines Σιδηροφάγος

[1] C. Jirecek, Staat und Gesellschaft im mittelalterlichen Serbien I, ἐν Denkschriften τῆς Ἀκαδημίας τῆς Βιέννης, τ. 56 (1912), σ. 26.